Вх. № ЧР-03-300/28.10.2026 г.

СТАНОВИЩЕ

от
доц. д-р Диана Иванова Бакалова
Секция „Социална и консултативна психология“
Департамент „Психология“, ИИНЧ-БАН
председател на научното жури, определено със Заповед № РД-6-541 от 16.09.2026 г.
на Директора на ИИНЧ-БАН

относно:
научните трудове и материали
на кандидат доц. д-р Анна Александрова-Караманова,
представени за участие в обявен в „Държавен вестник“ (бр.65/17.07.2026 г.) конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Психология на здравето и развитието), за нуждите на секция „Психология на развитието и здравето“, Департамент „Психология“, ИИНЧ-БАН

1. Академичен път на кандидата във връзка с тематичния профил на конкурса

Доц. д-р Анна Александрова-Караманова е магистър по психология от СУ „Св. Климент Охридски“ (2002 г.) и доктор по психология след защита на дисертация на тема: „Влияние на медиите върху образа за собственото тяло и личностното му модериране при юноши“ през май 2013 г. Професионалният ѝ път включва изследователска и проектна дейност в Научноизследователски център „Психология и здраве“, последвана от академично развитие в Департамент „Психология“, ИИНЧ-БАН, където от ноември 2013 г. е главен асистент, а от юни 2020 г. заема академичната длъжност „доцент“ към секция „Психология на развитието и здравето“.

Представените материали за участие в конкурса свидетелстват, че кандидатът е утвърден изследовател в областта на психологията на здравето и психологията на развитието, с дългогодишен опит в провеждане на научни и научно-приложни изследвания, вкл. участие в международни научни мрежи и ръководство на изследователски проекти. Академичната ѝ кариера се характеризира с тематична приемственост и постепенно разширяване на научните интереси от проблематиката на личността, телесния образ и юношеското развитие към комплексно изучаване на психичното здраве, здравното поведение и психосоциалното благополучие през различни етапи от жизнения път. Най-общо считам, че академичната биография на доц. Александрова-Караманова очертава зрял и последователно развиван научен профил, който напълно съответства на тематичната насоченост на конкурса и на изследователските приоритети на секция секция „Психология на развитието и здравето“, Департамент „Психология“, ИИНЧ-БАН.

2. Представена научна продукция и наукометрични показатели

За конкурса са представени 21 научни публикации: 1 колективна монография (хабилитационен труд), 1 самостоятелна глава в колективна монография, 12 студии в реферирани и индексирани научни издания, 5 студии и 2 статии в рецензирани нереферирани издания/редактирани томове. Посочените публикации са разграничени от трудовете, използвани за заемане на академична длъжност „доцент“, съгласно приложената справка и декларация. Окончателното процедурно удостоверяване на

наукометричните показатели е в компетентността на НАЦИД. Научната продукция на кандидата съчетава публикации на изследвания в съавторство, както и самостоятелни разработки, вкл. публикации в престижни международни издания (напр. Child & Youth Care Forum, Journal of Adolescent Health, Addictive Behaviors, International Journal of Public Health, Children и Societies), реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Scopus/WoS), вкл. попадащи в квартили Q1 и Q2.

Представената справка за изпълнение на минималните изисквания на БАН отчита съотношения „изпълнени/изисквани“ точки по групи, както следва: А – 50/50; В – 100/100; Г – 308,75/220; Д – 600/120; Е – 110/100; общо 1168,75 при необходим минимум от 590 точки. Следователно, съгласно представената документация, минималните прагове не само са достигнати във всяка група поотделно и като общ сбор, а и надхвърлени в групи Г, Д и Е, най-вече от гледна точка на цитирания и рецензии, вкл. в издания, реферирани и индексирани в Scopus/WoS.

В списъка за настоящия конкурс са включени 52 цитирания: 28 в индексирани издания, 12 в рецензирани монографии и колективни томове и 12 в други рецензирани издания. Отчетените за конкурса публикации и цитирания не следва да се смесват с общите библиометрични данни от автобиографията (87 публикации, 274 цитирания в Scopus и 635 в Google Scholar).

Научните интереси и публикации на кандидата се отличават с ясно изразена тематична последователност и обхващат психичното здраве и благополучието, здравното и рисковото поведение, личностните и социалните ресурси за адаптация, позитивното юношеско развитие и психосоциалните детерминанти на здравето. Характерна особеност на академичния й профил е интегрирането на развитието на личността с биопсихосоциалния подход към здравето, както и съчетаването на индивидуалното, семейното, училищното и общественото равнище на анализ. Изследователската ѝ дейност има отчетлива международна ориентация и е свързана с работа в интердисциплинарни екипи и мрежи.

3. Оценка на хабилитационния труд

Основният хабилитационен труд, представен от кандидата, е колективна монография „Ковид-19 и юношите: пораствane по време на пандемия“ (Изд. на БАН „Проф. М. Дринов“, 2026), с 6 автори и обем от 296 печатни, респективно 380 стандартни страници. Трудът е разработен в рамките на национален научен проект, ръководен от кандидата и озаглавен: „Здраве и благополучие на юношите в условията на пандемията от COVID-19: ефекти върху психичното здраве, здравното поведение, социалните взаимодействия и академичната мотивация и успеваемост, модерирани от личностните особености“, финансиран от ФНИ, МОН по Конкурс за финансиране на фундаментални научни изследвания – 2021 г. (Договор № КП-06-Н55/7). Представеният разделителен протокол за труда удостоверява авторско участие на кандидата в размер на 190 стандартни страници, което свидетелства, че трудът може да се разглежда като хабилитационен (монография) за кандидата. Тъй авторството на конкретни глави/части от текста не е обозначено в протокола и в труда, приемам, че приносът на кандидата съответства от една страна на посоченото в разделителния протокол, а от друга на ключовата й роля на ръководител на проекта, в чиито рамки е разработена монографията.

Монографията съдържа десет глави и заключение, структурирани около биопсихосоциален модел на пандемичните ефекти върху психичното здраве, употребата на вещества, социалните взаимодействия, справянето в училище и ролята на личностните особености. Особено положително оценявам съчетаването на количествени анализи с качествен модул, вкл. тематичен анализ на данни от отворени въпроси, както и разработените насоки за превенция и интервенция. В методологичен план е важно да се

отбележи внушителната като обем основна извадка от 3326 ученици от 11-17 г. възр. (след изключване на непълни въпросници и участници извън възрастовия обхват от постъпили общо 3523 въпросника, попълнени онлайн). Също важно е да се подчертае, че в отделни тематични анализи са използвани различни аналитични извадки, което е коректно отразено в труда.

Приносна е диференцираната картина на ефектите: по-ясно изразени затруднения в психичното здраве и училищното функциониране, неднопосочни промени при отделните форми на употреба на ПАВ, адаптивни стратегии за поддържане на социални връзки и възможни позитивни промени в семейната близост и личностното развитие. Анализирани са и модериращи влияния на пола, възрастта и чертите от Големите пет, което надхвърля описателната констатация за обща уязвимост. Изводите имат непосредствена стойност за психолози, училища и институции, планиращи подкрепа при здравни кризи.

4. Основни научни и научно-приложни приноси

Приемам представените от кандидата приноси и ги оценявам като значими за развитието на научното познание и в съответствие с тематичната област на конкурса. Бих ги обобщила както следва:

1. *Научноизследователски или теоретико-емпирични приноси* – като най-значим сред тях отичитам комплексното изследване на психосоциалните последици от пандемията върху юношеското развитие и установените диференцирани изменения в психичното здраве, рисковото поведение, социалните отношения и училищното функциониране, вкл. специфичните рискови и защитни фактори. Съществен принос са и резултатите за връзките между здравната грамотност, отношението към собственото тяло, семейната и училищната среда и благополучието на младите хора. Специално внимание заслужават и изследванията върху позитивното юношеско развитие през призмата на модела 5C, които разкриват значението на личностните ресурси за психичното здраве и рисковото поведение и допринасят за утвърждаването на ресурсно ориентирана перспектива в изучаването на развитието.

2. *Интердисциплинарни методологични приноси* - интегрирането на биопсихосоциалния и развитиен подход, както и съчетаването на количествени и качествени методи за комплексно изследване на юношеското функциониране също има приносно значение. Тук бих отнесла и разработения интердисциплинарен биопсихосоциален модел на самоуправлението на диабета и микроваскуларното здраве, който очертава перспективна рамка за последваща емпирична проверка.

3. *Научно-приложни приноси* - идентифицираните рискови и защитни фактори предоставят емпирична основа за разработване на превантивни и интервенционни подходи, насочени към психичното здраве, ограничаване на рисковото поведение, подкрепата на училищната адаптация и насърчаване на позитивното развитие на юношите.

Високо оценявам последователното обединяване на изследванията върху психосоциалните рискове с изучаването на личностните и социалните ресурси за адаптация, устойчивост и благополучие. Именно тази интегративна перспектива придава научна цялост и ясно изразена приносна стойност на представената от кандидата продукция.

5. Научно-организационна и обучителна дейност

Кандидатът има опит като ръководител на национален фундаментален изследователски проект, финансиран от ФНИ, МОН (договор КП-06-Н55/7, 2021-2025) и като главен изследовател на международен проект, финансиран от ANSO (2022-2025),

като и двата проекта са в областта на психология на здравето и развитието. От 2020 г. е съ-ръководител за България на международното изследване HBSC, в сътрудничество със СЗО. Редом с това доц. Александрова-Караманова демонстрира опит с развитие на академични общности, напр. чрез ръководство на ДП „Психология на развитието и образованието“ (2020-2025) и чрез ръководство на Националната школа за докторанти и млади изследователи в социалните науки от 2021 г. насам. Важно е да се отбележи, че Школата е единствения по рода си форум за млади учени в социалните науки в страната и се радва на ежегодно нарастваща популярност и много висока посещаемост от млади изследователи от цялата страна. Като научен ръководител кандидатът има един успешно защитил през 2026 г. докторант.

6. Бележки по отношение на ограничения и насоки за бъдещи изследвания

Нямам критични бележки и въпроси към кандидата. По-скоро бих предложа възможни посоки за по-нататъшно развитие на нейната продуктивна изследователска програма. Основните пандемични емпирични изследвания използват срезови и самоотчетни данни, а като ограничение напълно коректно се посочва невъзможността за формулиране на каузални изводи въз основа на установени взаимовръзки и модериращи ефекти. Ретроспективната оценка за пандемичната ситуация може да е чувствителна към контекста на измерването и когнитивни изкривявания, свързани с припомнянето. Следователно е препоръчително в бъдещи разработки да се включат възможности за проследяване на причинно-следствени връзки, напр. чрез лонгитюден или експериментален дизайн.

7. Заключение

Въз основа на представените научни публикации и материали оценявам научната продукция на доц. д-р Анна Александрова-Караманова като тематично последователна, методологично разнообразна, със значим принос към психология на здравето и развитието, в пълно съответствие с тематичния профил на конкурса и нуждите на секция „Психология на развитието и здравето“, ИИНЧ-БАН. Представената справка свидетелства за изпълнение на минималните изисквания на БАН по всички групи наукометрични показатели; налице са защитена докторска степен, 6-годишна активна научноизследователска и научно-организационна дейност на длъжност „доцент“, висок брой цитирания и международна разпознаваемост, ръководство на изследователски проекти, докторска програма, Школа за млади изследователи и успешно научно ръководство на докторант. На тази основа убедено давам ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА на кандидатурата и предлагам на научното жури да подкрепи избора на доц. д-р Анна Александрова-Караманова на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.2. Психология (Психология на здравето и развитието) за нуждите на секция „Психология на развитието и здравето“, ИИНЧ-БАН.

Дата: 23.10.2026 г.
гр. София

Председател на научното жури:
……
/доц. д-р Диана Бакалова/